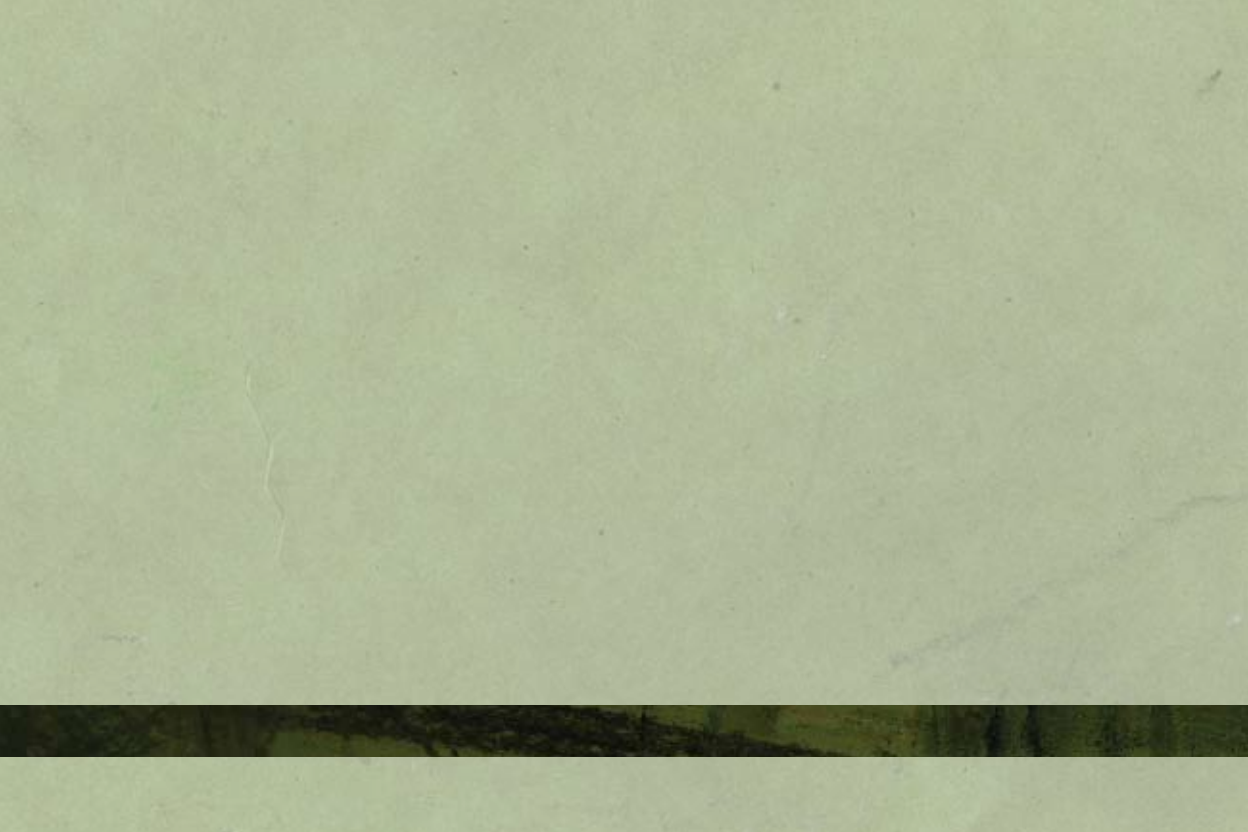

**KONVENCIJA O
ELIMINISANJU
SVIH OBLIKA
DISKRIMINACIJE ŽENA**

kancelarija za ravnopravnost polova 2006. god

KONVENCIJA O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA

DISKRIMINACIJE = ŽENA

UVOD

Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), koju su Ujedinjene nacije usvojile decembra 1979.godine, tadašnja SFRJ je potpisala 1980. i ratifikovala 1981. godine. Kao potpisnica Konvencije SFRJ je uradila dva izvještaja, a na osnovu odluke Komiteta za eliminisanje diskriminacije žena SRJ je 1993.godine podnijela i Vanredni izvještaj o sprovođenju Konvencije. Marta 2001.godine SRJ je dala sukcesorsku izjavu u UN koja se odnosila i na ponovno pristupanje međunarodnim pravnim aktima u oblasti ljudskih prava, pa prema tome i ovoj Konvenciji. Vlada Republike Crne Gore je, juna 2004. godine, usvojila prvi državni Inicijalni izvještaj o sprovođenju Konvencije.

Više od dvije trećine zemalja članica Ujedinjenih nacija su ratifikovale ovu Konvenciju, što govori o važnosti preduzimanja aktivnosti da se unaprijede zaštita i nivo prava žena širom svijeta.

Konvencija, za koju se može reći da predstavlja povelju o pravima žena, u preambuli govori o tome da pun i potpun razvoj zemlje podrazumijeva učestvovanje žena u svim oblastima života i rada, pod jednakim uslovima pod kojim učestvuju i muškarci. Zato i definicija

diskriminacije data u Konvencije podrazumijeva obaveze države da eliminiše diskriminaciju ne samo u javnom životu, već i u privatnom, odnosno u samoj porodici. Specifične oblasti diskriminacije, u kojima je njeno eliminisanje od posebnog značaja za žene, identifikovane su u šesnaest materijalnih članova Konvencije.

Ova publikacija ima za cilj da čitateljka/čitaocima približi sadržinu ovih šesnaest članova, kroz njihov komentar i ilustraciju, ali i da omogući uvid u kompletan tekst ratifikovane Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena.

član 1

Konvencije definiše diskriminaciju nad ženama. Polazeći od jednakosti muškaraca i žena i njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkoj, ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj, građanskoj ili bilo kojoj drugoj oblasti, a posebno privatnoj, Konvencija definiše diskriminatorne prakse. Diskriminatorne prakse podrazumijevaju bilo koju razliku, isključivanje ili ograničenje, na osnovu pola, čiji je cilj ili posljedica sprječavanje ili ometanje priznavanja žena, bilo da su udate ili neudate, kao i uživanje njihovih ljudskih prava u istoj mjeri u kojoj ta prava uživaju muškarci. Ovo uključuje namjernu i nenamjernu diskriminaciju, različit tretman, kao i tretman koji različito utiče i ide na štetu žena u odnosu na muškarce. Nasilje nad ženom zato što je žena ili koje disproportionalno utiče na žene, bilo da je izvršeno od strane javnih vlasti ili nekog lica, organizacije ili preduzeća – spada takođe pod definiciju diskriminacije. Ova definicija se primjenjuje u svim odredbama Konvencije.

član2 obavezuje države potpisnice Konvencije da osude diskriminaciju nad ženama i eliminišu je putem ustavnih, pravnih i drugih odgovarajućih sredstava. Države potpisnice su dužne da osiguraju da se javne vlasti i institucije, pojedinci, organizacije i preduzeća, uzdržavaju od diskriminacije nad ženama i eliminišu je. Države takođe moraju eliminisati pravne osnove za diskriminaciju, revidirajući postojeće zakone. Pored reforme zakona od država potpisnica se zahtijeva da osiguraju praktično ostvarenje načela jednakosti žena putem pravnih i drugih odgovarajućih sredstava.

član 3 govori o obezbjeđivanju razvoja i napretka žena, obavezujući države potpisnice da preduzmu sve odgovarajuće mjere, uključujući i zakonodavne, u svim oblastima, naročito u u političkim, socijalnim, ekonomskim i kulturnim oblastima, kako bi se ženama zagarantovala osnovna ljudska prava i temeljne slobode zasnovane na jednakosti sa muškarcima.

član⁴ podstiče države potpisnice da ubrzaju proces postizanja ravnopravnosti muškaraca i žena. Polazeći od činjenice da žene, i kad uživaju pravnu jednakost, ne postižu obavezno jednakost i u stvarnosti, ovim članom se državama preporučuje uvođenje posebnih mjera za podsticanje i ostvarivanje rodne ravnopravnosti dok god nejednakosti postoje. Ove posebne mjere, koje su definisane kao nediskriminatorne, uvode se jer de facto ubrzavaju postizanje jednakosti između muškaraca i žena. One su opravdane upravo zato što je formalna jednakost nedovoljna da bi se u praksi savladala nejednakost žena. Posebne mjere koje se odnose na pravo žena na zaštitu materinstva, kao i posebnu zaštitu na radu zbog bioloških karakteristika definisane su kao nediskriminatorne.

član 5 tretira uloge polova i stereotipe, prepoznajući da se prava ravnopravnost može postići samo kroz značajne društvene i kulturne promjene. Tretirajući međusobne odnose između muškaraca i žena, ovaj član zahtijeva od država potpisnica da se bave stereotipnim ulogama žena i muškaraca i društvenim i kulturnim modelima koji dovode do diskriminacije, kako bi se eliminisale prakse zasnovane na idejama superiornosti ili inferiornosti jednog pola u odnosu na drugi, kao i stereotipi zasnovani na polu. Kako su stereotipne uloge po osnovu pola najuočljivije u porodičnom životu, Države se pozivaju da obezbijede da porodično obrazovanje istakne značaj materinstva kao društvene funkcije i podjele odgovornosti između žena i muškaraca pri podizanju djece.

član 6 se odnosi na trgovinu i eksploataciju prostitucije žena. Od država potpisnica se zahtijeva, ne samo da donesu i primjenjuju odgovarajuće zakone, nego da se bave i uzrocima trgovine i eksploatacije prostitucije. Pri tome se ne zahtijeva da države kažnjavaju žene koje se izabrale da se bave prostitucijom. Obavezuju se države da se suprotstave novim oblicima seksualne eksploatacije kao što su seksualni turizam, zapošljavanje kućne posluge iz zemalja u razvoju da rade u razvijenim zemljama i organizovanje sklapanja brakova između žena iz zemalja u razvoju i stranaca.

član7 tretira učešće žena u političkom i javnom životu. Ovim članom obavezuju se države potpisnice da preduzmu sve neophodne i odgovarajuće mjere, kako bi se spriječila diskriminacija žena u političkom i javnom životu i kako bi im se obezbjedila ravnopravnost sa muškarcima, u svim oblastima javnog i političkog života. Politički i javni život se odnosi na korišćenje političke moći, naročito zakonodavne, sudske, izvršne i administrativne i pokriva sve aspekte javne uprave, kao i određivanje i sprovođenje politike na međunarodnom, državnom, regionalnom i lokalnom nivou. Takođe politički i javni život obuhvata i mnoge aspekte građanskog društva.

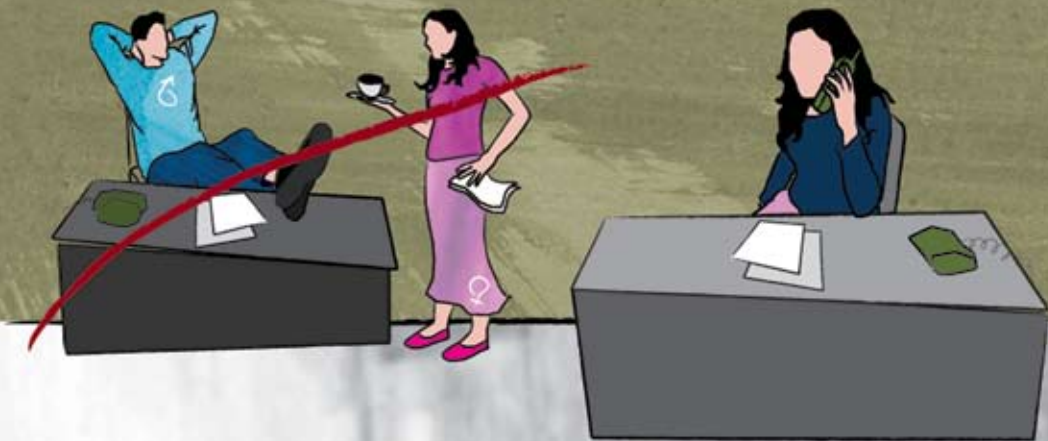
član 8 se odnosi na zastupljenost i učešće žena na međunarodnom nivou. Imajući u vidu činjenicu da je jednako predstavljanje žena na međunarodnom nivou daleko od toga da bude ostvareno, od država potpisnica se zahtijeva da preduzmu mjere kako bi žene imale jednake mogućnosti kao i muškarci da predstavljaju svoje vlade na međunarodnom nivou, kao i da jednako učestvuju u radu međunarodnih organizacija. Države potpisnice mogu da koriste privremene posebne mjere predviđene u članu 4 kako bi se postigao ovaj cilj.

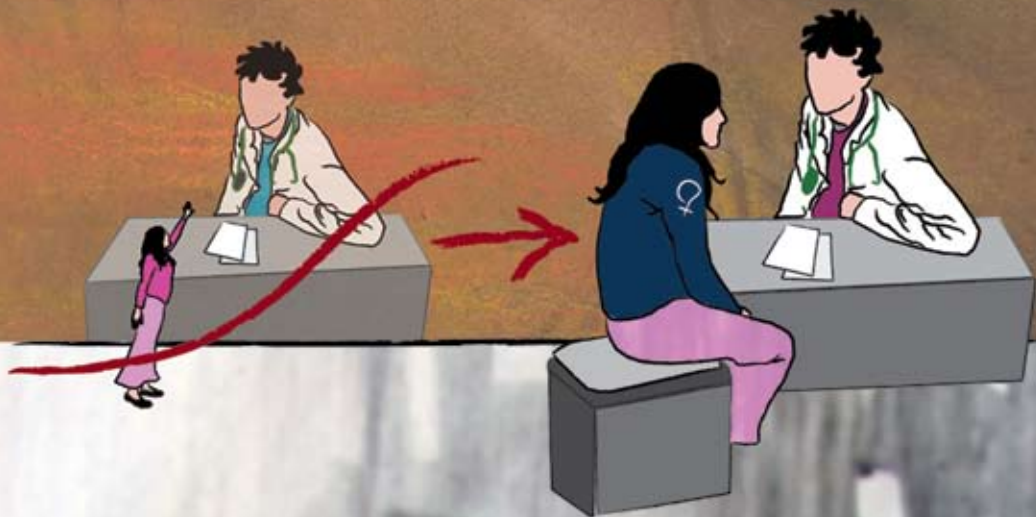
član 9 obavezuje države potpisnice da omoguće ženama jednaka prava kao i muškarcima da dobiju, promijene ili zadrže svoje državljanstvo, a garantuje im i jednaka prava kad se radi o državljanstvu njihove djece. S obzirom da je državljanstvo osnov za puno učešće u društvu i može uticati na pravo žene da glasa ili da se kandiduje za javnu funkciju, kao i na njen izbor mjesta boravka i njen pristup javnim službama i beneficijama, prema ovom članu ni brak ni raskid braka, niti promjena državljanstva muža ne može automatski promijeniti ženino državljanstvo. Prema tome, domaći građanski zakoni ne mogu nametnuti ženama muževo državljanstvo, niti uzrokovati da izgube svoje državljanstvo zbog braka sa strancem, ali je, takode, ne mogu prisiliti da zadrži svoje državljanstvo ili da na bilo koji način bude stavljenja u lošu poziciju ako želi da svoje državljanstvo promijeni.

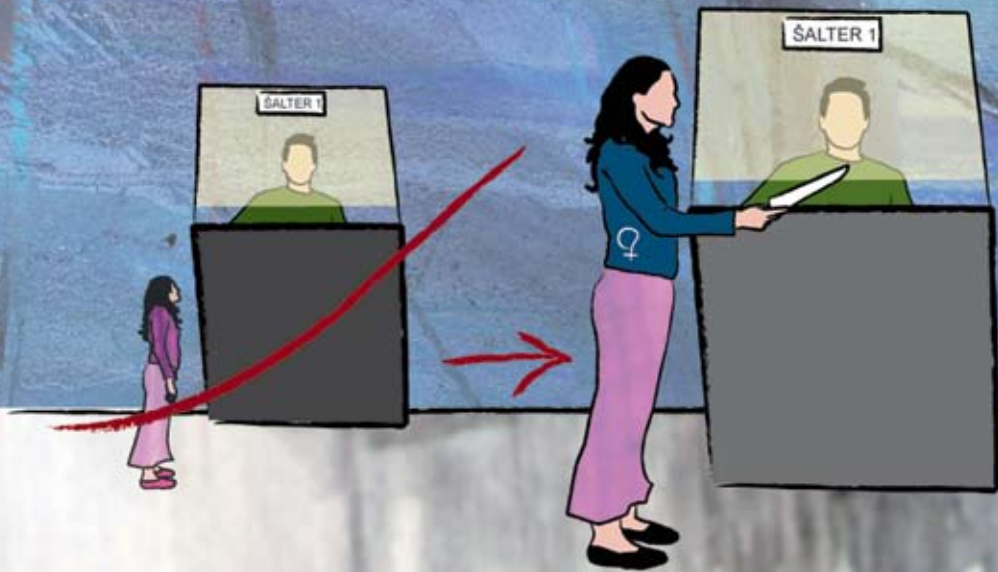
član 10 zahtijeva od država potpisnica da preduzmu sve mjere kako bi se eliminisala diskriminacija žena u obrazovanju, odnosno pružila jednaka prava ženama i djevojkama u ovoj oblasti, s ciljem da im se omogući da u potpunosti učestvuju u društvenom životu svojih država. Zato se zahtijeva da se za muškarace i žene obezbijede isti uslovi kad se radi o karijeri i profesionalnom usmjeravanju, upisu na studije i sticanju kvalifikacija i diploma u obrazovnim institucijama i u seoskim i u gradskim sredinama, a posebno u predškolskom, opštem, tehničkom, profesionalnom i visoko tehničkom obrazovanju, i svim vrstama obuka. Ženama se garantuje isti pristup nastavnim planovima i programima, ispitima, nastavnom osoblju istih kvalifikacija, kao i opremi istog kvaliteta. U cilju eliminisanja stereotipnih koncepata uloga žena i muškaraca na svim nivoima i u svim oblicima obrazovanja, države treba da podstiču zajedničko obrazovanje muškaraca i žena i sve vrste obrazovanja, koje će pomoći da se dostigne ovaj cilj. Ženama i djevojčicama garantuju se iste mogućnosti kao muškarcima i dječacima kad se radi o stipendijama, besplatnom školovanju, kontinuiranom obrazovanju, uključujući i programe opismenjavanja, bavljenju sportovima i učešću u fizičom obrazovanju, kao i pristupa obrazovanju u vezi zdravlja i porodičnog života, a naročito informacijama i savjetima vezanim za planiranje porodice. Posebnu pažnju država treba da obrati na zadovoljavanje potreba mladih trudnih učenica/studentkinja i mladih majki, kako bi im se omogućilo da dovrše školovanje.

član 11 obavezuje države potpisnice da preduzmu sve moguće mjere da eliminišu diskriminaciju nad ženama u zapošljavanju, garantujući im ista prava, iste mogućnosti, izbor i beneficije kao muškarcima. Države se obavezuju da uklone direktnu i indirektnu diskriminaciju nad ženama, odnosno da ukinu diskriminatorne zakone i praksu pri zapošljavanju, što će djevojkama i ženama pružiti iste de facto mogućnosti kao muškarcima. Ženama se garantuje slobodan izbor profesije i zapošljavanja, bez ograničavanja na poslove koji su tradicionalno određeni za žene, a pri zapošljavanju se moraju primjenjivati isti kriterijumi kao za muškarce. Žene moraju imati ista prava na unapređenje, siguran posao, sve beneficije i uslove rada, obuku i prekvalifikaciju, pravo na jednaku zaradu za jednak rad i sve beneficije koje su vezane za rad, pravo na socijalnu zaštitu kada su nezaposlene, penzionisane ili nesposobne za rad, pravo na plaćeno odsustvo i zdrave i bezbjedne uslove rada. Posebno se zabranjuje bilo kakva diskriminacija na osnovu bračnog statusa ili materinstva, otpuštanje zbog trudnoće, porodiljskog odsustva ili bračnog statusa. Države su dužne da uvedu mjere, kao što su plaćeno porodiljsko odsustvo bez gubitka radnog statusa i beneficija, kako bi se roditeljima omogućilo da kombinuju porodični život sa poslovnim, a naročito sa javnim životom. Zaštita reproduktivne funkcije žena obavezuje države potpisnice da obezbijede posebnu zaštitu ženama za vrijeme trudnoće na radnim mjestima koji su štetna po zdravlje.

član 12 obavezuje na jednakost u pristupu zdravstvenoj zaštiti. Polazeći od toga da neravnopravan položaj žena predstavlja smetnju za ostvarivanje jednakog pristupa odgovarajućim zdravstvenim uslugama, ovaj član obavezuje države potpisnice da obezbijede ženama isti pristup zdravstvenim uslugama kao i muškarcima. Od država članica se zahtijeva da uklone sva pravna i društvena ograničenja koja ometaju pristup zdravstvenim uslugama svim ženama, uključujući i žene kojima je pristup otežan zbog invalidnosti, nepismenosti ili uslova u kojim žive. Države članice su dužne da ženama obezbijede dostupnost uslugama planiranja porodice, kao i informacijama i edukaciji vezanim za te usluge. Posebne potrebe žena za zdravstvenim uslugama u toku trudnoće, porođaja i nakon rođenja djeteta kao i odgovarajuća ishrana za trudnice i dojilje, ukoliko je potrebno i besplatno, takođe je obaveza države. Na osnovu ovog člana prepoznato je da nasilje po osnovu pola dovodi u opasnost zdravlje žene. Od država članica se traži da obezbijede programe za suzbijanje AIDS-a, na način što će se u tim programima posebna pažnja posvetiti pravima i potrebama žena i djece i uzeti u obzir posebna podložnost žena infekciji HIV-om koja proističe iz reproduktivne uloge i podređenog položaja. Ovim članom je naglašen značaj reproduktivnih prava, polnog i reproduktivnog zdravlja i planiranja porodice za individualnu, državnu i međunarodnu dobrobit.

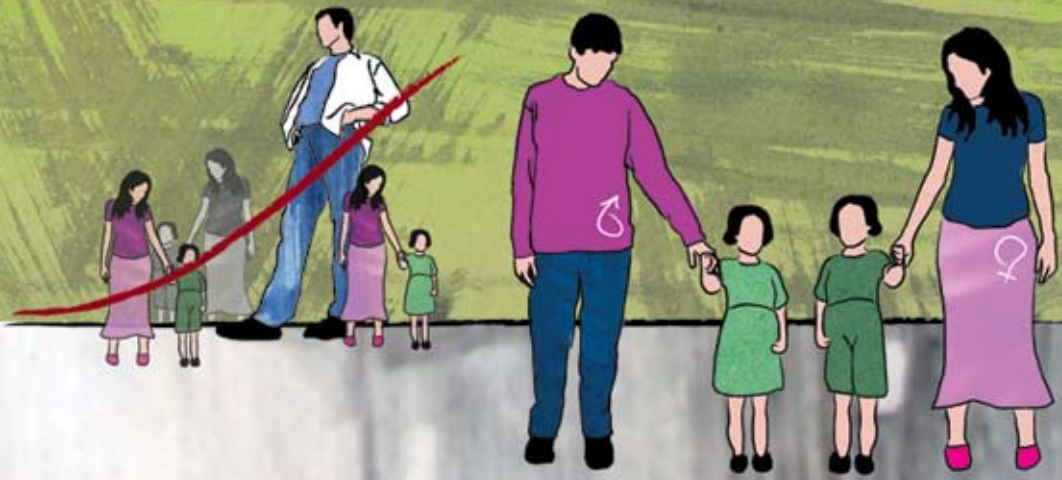
član13 obavezuje države potpisnice da eliminišu diskriminaciju žena u oblasti privrednog života, te da obezbijede da žene imaju jednaka prava da učestvuju u rekreativnom i kulturnom životu, što podrazumijeva da država preduzme odgovarajuće mjere kojima će obezbijediti da nijedan poslodavac, ni u privatnom sektoru, ili finansijska institucija ne vrši diskriminaciju. Žene moraju imati jednaka prava kao i muškarci na društvene, privredne ili finansijske beneficije koje pripadaju porodici. One moraju imati ista prava na bankarske pozajmice, hipotekarne i ostale vrste kredita, uz zabranu primjenjivanja drugačijih standarda prema njima, a od žena se ne može tražiti saglasnost muškog srodnika za kreditno zaduživanje. Države moraju preduzeti mjere za otklanjanje pravnih i društvenih ograničenja koja se odražavaju na učešće žena u sportskim, rekreativnim i kulturnim aktivnostima i obavezne su da poduzmu mjere kojima će se ženama omogućiti da imaju ravnopravan pristup ovim oblastima.

član14 naglašava specifičan položaj žena na selu i obavezuje države potpisnice da eliminišu diskriminaciju ovih žena i omoguće im da učestvuju u razvoju sela i da imaju koristi od tog razvoja. To podrazumijeva učešće žena na selu u planiranju i implementaciji razvoja, koji će zadovoljiti njihova očekivanja, kao i njihove posebne potrebe i zahtjeve. Ženama na selu se mora obezbijediti pristup odgovarajućim zdravstvenim ustanovama i informacijama o planiranju porodice, savjetovanju i uslugama, i one moraju imati direktnu korist od programa socijalne zaštite. Pravo žena iz seoskih područja na obrazovanje i obuku, posebno u funkciji opismenjavanja, je naglašeno, kao i njihovo pravo na jednak pristup ekonomskim mogućnostima, putem zapošljavanja, samozapošljavanja, kredita i zajmova, posebno onih vezanih za poljoprivredu. Da bi se eliminisala izolacija od koje često žene na selu pate, države potpisnice imaju obavezu da tim ženama obezbijede odgovarajuće životne uslove – smještaj, sanitarne uslove, električnu energiju, snabdijevanje vodom, transport i saobraćaj.

član 15 obavezuje države potpisnice da obezbijede ženama jednakost pred zakonom u građansko – pravnim stvarima kao i muškarcima. Ovo posebno važi za ostvarivanje prava žena na zaključivanje ugovora, upravljanje imovinom i njihov ravnopravan tretman u svim fazama postupka pred sudom, a posebno u zemljama u kojima je ženama tradicionalno dat lošiji status nego muškarcima. Ograničenja ugovorne sposobnosti žena, pristupa kreditima i ograničenja njihovih vlasničkih prava ozbiljno ugrožavaju njihovu sposobnost da izdržavaju sebe i lica koja od njih zavise. Ograničenja vezana za građansko pravne postupke, uključujući i ograničavanje traženja pravne pomoći/savjeta, odsustvo pravne sposobnosti ili nejednak status u sudskom postupku, uskraćuju ženama pravo na jednakost sa muškarcima i na taj način ograničava njihovu sposobnost da izdržavaju sebe i lica koja od njih zavise. Države potpisnice ne samo da su obavezne da izmjene i dopune zakone i preduzmu pozitivne mjere kako bi ženama obezbijedili punu ravnopravnost u građanskom pravu, već moraju i da ponište sve privatne ugovore kojima se ograničava pravna i građanska sposobnost žena. Član 15, takođe, zahtijeva ravnopravnost pred zakonom u pogledu slobode kretanja, izbora mjesta boravka i prebivališta.

član 16

bavi se diskriminacijom žena u braku i porodičnim odnosima. Neravnopravnost žena je najoštrije izražena možda baš u ovim oblastima i često se temelji na tradicionalnim, običajnim i religioznim stavovima kojima se ženama dodjeljuju posebne uloge. Države potpisnice su dužne da ukinu poligamiju i preduzmu mjere za njeno sprječavanje, te da obezbijede da žena izabere bračnog druga i da slobodno stupi u brak, što je od presudnog značaja za njen život i za njeno dostojanstvo i ravnopravnost kao ljudskog bića. Brakovi između djece i vjeridbe djece predmet su posebne pažnje, a države se obavezuju da takve brakove i vjeridbe smatraju pravno ništavnim, što podrazumijeva obavezu države da odredi donju granicu starosti za stupanje u brak. Države su dužne osigurati ista prava i obaveze ženama kao i muškarcima za vrijeme braka i prilikom prestanka braka, bilo da je do toga došlo zbog razvoda ili zbog smrti. Roditelji djece, bez obzira da li su ona rođena u bračnoj zajednici ili van nje, moraju imati ravnopravan položaj: ženama se moraju dati ista prava kao i muškarcima kada su u pitanju njihova djeca, kroz pravne institute, kao što su starateljstvo, štíćenički i povjerenički odnos i usvojenje, a muškarci moraju imati istu odgovornost prema djeci kao i žene, uključujući njegu i finansijsku podršku. Istovremeno, države se obavezuju da stvore uslove za ravnopravan status žena i muškaraca u braku u pitanjima reprodukcije i pristupa sredstvima za korišćenje ovog prava, izbora profesije ili zaposlenja, izbora prezimena, kao i u pitanjima imovine.

KONVENCIJA
O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA
(Njujork, 18. decembar 1979. godine)

Države članice ove konvencije,

Konstatujući da Povelja Ujedinjenih nacija ponovo proglašava vjeru u osnovna prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti i u ravnopravnost muškaraca i žena,

Konstatujući da Opšta deklaracija o pravima čovjeka potvrđuje načelo nedopustivosti diskriminacije i proglašava da su svi ljudi rođeni slobodni i jednaki u dostojanstvu i pravima, i da svakom pripadaju sva prava i slobode koje su tamo navedene, bez ikakvih razlika, uključujući i razliku u pogledu pola,

Konstatujući da države potpisnice Međunarodnog pakta o pravima čovjeka imaju obavezu da obezbijede ravnopravnost muškaraca i žena u pogledu svih ekonomskih, društvenih, kulturnih, građanskih i političkih prava,

Imajući u vidu međunarodne konvencije zaključene pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija i specijalizovanih agencija koje se odnose na ravnopravnost muškaraca i žena,

Imajući, takođe, u vidu rezolucije, deklaracije i preporuke koje su usvojile Ujedinjene nacije i specijalizovane agencije koje se odnose na ravnopravnost muškaraca i žena,

Zabrinute, međutim, zbog činjenice da i pored svih ovih instrumenata i dalje postoji široka diskriminacija žena,

Podsjećajući da se diskriminacijom žena krše načela ravnopravnosti i poštovanja

ljudskog dostojanstva, da to predstavlja preporuku ravnopravnom učešću žena u političkom, društvenom, ekonomskom i kulturnom životu njihovih zemalja, sputava dalji napredak društva i porodice i otežava potpun razvoj sposobnosti žena da učestvuju u službi svojih zemalja i čovječanstva,

Zabrinute zbog činjenice da su, u uslovima siromaštva, ženama najmanje dostupni hrana, zdravstvena zaštita, obrazovanje, obuka i zapošljavanje i zadovoljenje drugih potreba,

Uvjerene da će uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog poretka, zasnovanog na ravnopravnosti i pravičnosti, znatno doprinijeti ostvarenju ravnopravnosti muškaraca i žena,

Naglašavajući da je likvidacija aparthejda, svih oblika rasizma, rasne diskriminacije, kolonijalizma, neokolonijalizma, agresije strane okupacije, dominacije i miješanja u unutrašnje stvari drugih država od bitne važnosti za potpuno ostvarenje prava muškaraca i žena,

Potvrđujući da će jačanje međunarodnog mira i bezbjednosti, popuštanje međunarodne zategnutosti, međunarodna saradnja svih država, bez obzira na njihov društveni i ekonomski sistem, opšte i potpuno razoružanje, posebno nuklearno razoružanje pod strogom i efikasnom međunarodnom kontrolom, afirmacija principa pravičnosti, ravnopravnosti i uzajamne koristi u odnosima među zemljama, ostvarenje prava naroda pod stranom i kolonijalnom dominacijom i stranom okupacijom na samoopredjeljenje i nezavisnost, kao i poštovanje nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta, doprinijeti društvenom napretku i razvoju, a time i ostvarenju potpune ravnopravnosti muškaraca i žena,

Uvjerene da potpuni i svestrani razvoj zemalja, blagostanje svijeta i stvar mira zahti-

jevaju najveće učešće žena, ravnopravno s muškarcima, u svim sverama života.

Imajući u vidu veliki doprinos žena blagostanju porodice i razvoju društva, što do sada nije u potpunosti priznato, društveni značaj materinstva i ulogu oba roditelja u porodici i podizanju djece, i svjesne da uloga žene u rađanju ne treba da bude osnov za diskriminaciju, već da podizanje djece treba smatrati zajedničkom odgovornošću muškaraca i žena i društva u cjelini,

Svjesne da je potrebno izmijeniti tradicionalnu ulogu muškaraca, kao i ulogu žene u društvu kako bi se ostvarila potpuna ravnopravnost muškaraca i žena.

Riješene da primijene principe sadržane u Deklaraciji o eliminisanju diskriminacije žena, kao i da u tu svrhu usvoje mjere potrebne za otklanjanje te diskriminacije u svim njenim vidovima i manifestacijama,

Saglasile su se o sljedećem:

Dio I

Član 1.

Za svrhe ove konvencije, izraz “diskriminacija žena” označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje u pogledu pola, što ima za posljedicu ili cilj da ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili vršenje od strane žena, ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju; bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena.

Član 2.

Države članice osuđuju diskriminaciju žena u svim vidovima, saglasne su da sprovede svim odgovarajućim sredstvima koja im stoje na raspolaganju i bez odlaganja, politiku otklanjanja diskriminacije žena i radi toga se obavezuju:

(a) Da unesu princip ravnopravnosti muškaraca i žena u svoje nacionalne ustave ili odgovarajuće zakone, ako to već nijesu učinile, kao i da obezbijede, zakonskim ili drugim odgovarajućim mjerama, praktičnu primjenu tog principa;

(b) Da u svoje odgovarajuće zakonske i druge mjere, uključujući i sankcije kada je potrebno, kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije žena;

(c) Da uvedu pravnu zaštitu prava žena na ravnopravnoj osnovi s muškarcima i da preko nadležnih nacionalnih sudova i drugih javnih institucija obezbijede efikasnu zaštitu žena od svakog postupka kojim se vrši diskriminacija;

(d) Da se uzdrže od svakog postupka ili prakse diskriminacije žena i da obezbijede da javni organi i institucije postupaju u skladu s ovom obavezom;

(e) Da preduzmu sve potrebne mjere za otklanjanje diskriminacije žena od strane bilo kog lica, organizacije ili preduzeća;

(f) Da preduzmu sve podesne mjere uključujući i zakonodavne radi izmjene ili ukiđanja postojećih zakona, propisa, običaja, i prakse koji predstavljaju diskriminaciju žena;

(g) Da stave van snage sve unutrašnje kaznene odredbe kojima se vrši diskriminacija žena.

Član 3.

Države članice preduzimaju u svim oblastima, posebno političkoj, društvenoj, ekonomskoj i kulturnoj, sve prikladne mjere, uključujući zakonodavne, da bi obezbijedile potpun razvoj i napredak žena, kako bi im se garantovalo ostvarivanje i uživanje prava čovjeka i osnovnih sloboda, ravnopravno s muškarcima.

Član 4.

1. Usvajanje posebnih privremenih mjera od strane država članica, čiji je cilj da se ubrza ostvarenje ravnopravnosti muškaraca i žena de facto, ne smatra se diskriminacijom kako je definisana u ovoj konvenciji, ali ne smije ni na koji način imati za posljedicu nejednaka ili različita mjerila; a ove mjere će prestati da važe kada se ostvari cilj da se svima pruže jednake mogućnosti i tretman.

2. Usvajanje posebnih mjera od strane država članica, uključujući i mjere sadržane u ovoj konvenciji čiji je cilj zaštita materinstva, ne smatra se diskriminacijom.

Član 5.

Države članice preduzimaju sve podesne mjere:

(a) Radi izmjene društvenih i kulturnih običaja u pogledu ponašanja muškaraca i žena da bi se otklonile predrasude, kao i uobičajena i svaka druga praksa zasnovana na shvatanju o inferiornosti ili superiornosti jednog ili drugog pola ili tradicionalnoj ulozi muškaraca, odnosno žena;

(b) Da porodično vaspitanje obuhvata i pravilno shvatanje materinstva kao društvene funkcije i priznanje zajedničke odgovornosti muškaraca i žena u podizanju i razvoju djece, podrazumijevajući da se u svim slučajevima mora, prije svega, voditi računa o interesima djeteta.

Član 6.

Države članice preduzimaju sve podesne mjere, uključujući i zakonodavne, radi suzbijanja svih oblika trgovine ženama, kao i iskorišćavanja prostitucije žena.

Dio II

Član 7.

Države članice preduzimaju sve podesne mjere za otklanjanje diskriminacije žena u političkom i javnom životu zemlje, a posebno su dužne da obezbijede, pod jednakim uslovima, kao i muškarcima, pravo žena da:

(a) Glasaju na svim izborima i javnim referendumima i da budu birane u sva tijela koja se biraju putem javnih izbora;

(b) Učestvuju u kreiranju i sprovođenju vladine politike i da zauzimaju rukovodeće položaje i obavljaju sve javne funkcije na svim nivoima vlasti;

(c) Učestvuju u radu nevladinih organizacija i udruženja koja se bave javnim i političkim životom u zemlji.

Član 8.

Države članice preduzimaju sve podesne mjere da bi obezbijedile ženama mogućnost da pod jednakim uslovima s muškarcima, bez diskriminacije, predstavljaju svoje vlade na međunarodnom nivou, kao i da učestvuju u radu međunarodnih organizacija.

Član 9.

1. Države članice priznaju ženama jednaka prava kao i muškarcima da steknu, promijene ili zadrže svoje državljanstvo. One se posebno staraju da sklapanje braka sa stranim državljaninom ili promjena državljanstva muža za vrijeme trajanja braka nema automatski za posljedicu promjenu državljanstva žene, niti da ona postane lice bez državljanstva, odnosno da bude prisiljena da uzme državljanstvo muža.

2. Države članice obezbijeduju ženama jednaka prava kao i muškarcima u pogledu državljanstva djece.

Dio III

Član 10.

Države članice preduzimaju sve podesne mjere radi otklanjanja diskriminacije žena da bi im obezbijedile jednaka prava kao i muškarcima u pogledu obrazovanja, a posebno da bi na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena obezbijedile:

(a) Jednake uslove u pogledu karijere i profesionalnog usmjeravanja, u pogledu

možnosti za učenje i sticanje diploma u obrazovnim ustanovama svih kategorija, kako u seoskim tako i u gradskim sredinama; ova ravnopravnost se obezbijuje u pogledu predškolskog, opšteg, tehničkog i stručnog obrazovanja, kao i višeg tehničkog obrazovanja i svih vrsta profesionalnog usmjerenja.

(b) Dostupnost jednakih nastavnih programa, jednakih ispita i nastavnog osoblja koje ima kvalifikacije istog nivoa, kao i školskih prostorija i opreme istog kvaliteta;

(c) Otklanjanje tradicionalnog shvatanja o ulogama muškaraca i žena na svim stepenima i u svim oblicima obrazovanja podsticanjem stvaranja mješovitih odjeljenja i drugih vrsta obrazovanja koji mogu doprinijeti postizanju tog cilja, posebno revizijom udžbenika i školskih programa i prilagođavanjem nastavnih metoda;

(d) Jednake mogućnosti korišćenja stipendija i drugih vrsta bespovratne pomoći za sudije;

(e) Jednake mogućnosti pristupa programima permanentnog obrazovanja, uključujući programe za obrazovanje odraslih i funkcionalne programe za opismenjavanje, posebno one čiji je cilj da se u što je moguće kraćem vremenu smanji jaz u stepenu obrazovanja između muškaraca i žena;

(f) Smanjenje stope napuštanja škole od strane ženske omladine i organizacija programa za djevojke i žene koje su prerano napustile školu;

(g) Jednake mogućnosti aktivnog bavljenja sportom i fizičkog vaspitanja;

(h) Dostupnosti posebnih informacija iz oblasti obrazovanja radi pružanja pomoći u obezbjeđenju zdravlja i blagostanja porodice, uključujući informacije i savjete o planiranju porodice.

Član 11.

1. Države članice preduzimaju sve podesne mjere radi eliminisanja diskriminacije žena u oblasti zapošljavanja kako bi se na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena obezbijedila jednaka prava, a posebno:

(a) Pravo na rad kao neotuđivo pravo svih ljudi;

(b) Pravo na jednake mogućnosti zapošljavanja, uključujući i primjenu jednakih kriterijuma pri izboru kandidata za radno mjesto;

(c) Pravo na slobodan izbor profesije i zaposlenja, pravo na unapređenje, sigurnost zaposlenja i sva prava i uslove koji proističu iz rada, kao i pravo na stručno osposobljavanje i prekvalifikaciju, uključujući učenje u privredi, više stručno osposobljavanje i povremeno dodatno osposobljavanje;

(d) Pravo na jednak nagradu uključujući beneficije, kao i na jednak tretman za jednak rad i jednak tretman pri ocjenjivanju kvaliteta rada;

(e) Pravo na socijalnu zaštitu, posebno u slučaju odlaska u penziju, nezaposlenosti, bolesti, invalidnosti, starosti i druge nesposobnosti za rad, kao i pravo na plaćeno odsustvo;

(f) Pravo na zdravstvenu zaštitu i zaštitu na radu, uključujući i zaštitu bioloških i reprodudktivnih funkcija žena.

2. Radi sprječavanja diskriminacije žena zbog stupanja u brak ili materinstva i obezbjeđivanje njihovog stvarnog prava na rad, države članice preduzimaju odgovarajuće mjere radi:

(a) Zabrane, pod prijetnjom preduzimanja sankcija, davanja otkaza zbog trudnoće ili

porodiljskog odsustva i diskriminacije prilikom otpuštanja s posla zbog bračnog stanja;

(b) Uvođenje plaćenog porodiljskog odsustva ili sličnih socijalnih beneficija, bez gubljenja prava na ranije radno mjesto, primanja po osnovu staža i socijalna primanja;

(c) Podsticanja obezbjeđenja potrebnih pomoćnih društvenih službi kako bi se roditeljima omogućilo da usklade porodične obaveze s obavezama na radnom mjestu i učešćem u društvenom životu, posebno podsticanjem osnivanja i razvoja mreže ustanova za brigu o djeci;

(d) Obezbjedeње posebne zaštite žena za vrijeme trudnoće na onim radnim mjestima za koja je dokazano da su štetna za trudnice.

3. Mjere zakonske zaštite koje se odnose na pitanja obuhvaćena u ovom članu preispituju se periodično, u svjetlu naučnih i tehnoloških saznanja, i pema potrebi revidiraju, ukidaju ili produžuju.

Član 12.

1. Države članice preduzimaju odgovarajuće mjere radi eliminisanja diskriminacije žena u oblasti zdravstvene zaštite kako bi, na osnovi ravnopravnosti žena i muškaraca, obezbijedile dostupnost zdravstvenih usluga, uključujući one koje se odnose na planiranje porodice.

2. Bez obzira na odredbe člana 1. ovog člana, države članice obezbjeđuju odgovarajuće zdravstvene usluge ženama za vrijeme trudnoće, porođaja i u periodu poslije rođenja djeteta, obezbjeđivanjem besplatnih usluga, kada je to potrebno, kao i odgovarajuće ishrane za vrijeme trudnoće i dojenja.

Član 13.

Države članice preduzimaju sve odgovarajuće mjere radi eliminisanja diskriminacije žena u drugim oblastima privrednog i društvenog života kako bi im se, na osnovu ravnopravnosti žena i muškaraca, obezbijedila jednaka prava, a posebno:

- (a) Pravo na porodična davanja;
- (b) Pravo na bankarske zajmove, hipotekarne i druge vrste finansijskih kredita;
- (c) Pravo na učešće u rekreativnim aktivnostima, sportu i svim oblicima kulturnog života.

Član 14.

1. Države članice uzeće u obzir posebne probleme s kojima se suočava žena na selu, kao i značajnu ulogu koju ona ima u ekonomskom opstanku svoje porodice, uključujući njen rad u sektorima privrede u kojima se ne ostvaruje dohodak i preduzeće sve odgovarajuće mjere kako bi obezbijedile da se odredbe ove konvencije primjenjuju na žene na selu.

2. Države članice će preduzeti sve odgovarajuće mjere radi eliminisanja diskriminacije žena u seoskim područjima kako bi obezbijedile da one, na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena, učestvuju u razvoju sela i da od toga imaju koristi posebno da bi obezbijedile njihovo pravo na:

- (a) Učešće u izradi i sprovođenju planova razvoja na svim nivoima;
- (b) Pristup odgovarajućoj zdravstvenoj zaštiti, uključujući informacije, savjete i usluge u vezi s planiranjem porodice;
- (c) Direktno korišćenje programa socijalne zaštite;

(d) Sticanje svih vrsta obuke i obrazovanja, formalnog i neformalnog, uključujući opismenjavanje, kao i pristup svim uslugama u okviru mjesne zajednice, kao i savjetodavnim uslugama, inter alia, radi proširenja njihovih opštih tehničkih znanja;

(e) Organizovanje grupa za samopomoć i zadruga kako bi ostvarile jednak pristup privrednim djelatnostima putem zapošljavanja ili obavljanja samostalne djelatnosti;

(f) Učešće u svim aktivnostima mjesne zajednice;

(g) Dostupnost poljoprivrednih kredita i zajmova, olakšica za prodaju proizvoda, odgovarajuće tehnologije i jednakog tretmana u zemljišnoj i agrarnoj reformi, kao i programa za ponovno naseljavanje;

(h) Adekvatne životne uslove, posebno u pogledu stanovanja, higijenskih uslova, električne energije i snabdijevanja vodom, saobraćaja i veza.

Dio IV

Član 15.

1. Države članice priznaju ženama jednaka prava pred zakonom kao i muškarcima.

2. Države članice priznaju ženama jednaku pravnu sposobnost u građanskim stvarima kao i muškarcima i daju im jednake mogućnosti da se njome koriste. One posebno daju ženama jednaka prava na zaključenje ugovora i upravljanje imovinom i tretiraju ih ravnopravno u svim fazama postupka pred sudom.

3. Države članice su saglasne da se svi napori i svi drugi privatni instrumenti bilo

koje vrste čije pravno dejstvo ima za cilj da ograniči pravnu sposobnost žena smatraju ništavim i nevažećim.

4. Države članice priznaju ženama i muškarcima jednaka prava u pogledu zakona o kretanju lica i slobode izbora mjesta boravka i prebivališta.

Član 16.

1. Države članice preduzimaju sve odgovarajuće mjere radi otklanjanja diskriminacije žena u svim pitanjima koja se odnose na brak i porodične odnose, a posebno obezbjeđuju, na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena:

(a) Jednako pravo na sklapanje braka;

(b) Jednako pravo na slobodan izbor bračnog druga i sklapanje braka samo po slobodnoj volji i uz potpunu saglasnost;

(c) Jednaka prava i odgovornosti u braku i prilikom razvoda;

(d) Jednaka roditeljska prava i obaveze u odnosu na djecu, bez obzira na bračni status. U svim ovim slučajevima interesi djece moraju biti na prvom mjestu;

(e) Jednaka prava da slobodno i odgovorno odlučuju o planiranju porodice, kao i da imaju pristup informacijama, obrazovanju i sredstvima koja će im omogućiti da se koriste ovim pravima;

(f) Jednaka prava i odgovornosti u pregledu starateljstva, tutorstva, upravljanja imovinom i usvajanje djece, ili sličnih institucija ako postoje u nacionalnom zakonodavstvu. U svim slučajevima interesi djece moraju biti na prvom mjestu;

(g) Jednaka lična prava muža i žene, uključujući pravo na izbor porodičnog imena, profesije i zanimanja;

(h) Jednaka prava oba bračna druga u pogledu vlasništva nad imovinom, odnosno sticanja, pravljanja, uživanja i otuđivanja imovine, bez obzira na to da li se ovo obavlja besplatno ili za znatnu materijalnu nagradu.

2. Vjeridba i stupanja djeteta u brak ne može imati nikakvih pravnih posljedica a preduzeće se sve potrebne mjere, uključujući zakonodavne, radi utvrđivanja minimalnih godina života za sklapanje braka, kao i uvođenje obaveze da se brak sklopi u zvaničnom matičnom uredu.

Član 17.

1. Radi praćenja napretka ostvarenog u primjeni ove konvencije, obrazovanje se Komitet za eliminisanje diskriminacije žena (u daljem tekstu Komitet), koji će prilikom stupanja Konvencije na snagu imati 18, a posle ratifikacije ili pristupanja, 35. države članice, 23 stručnjaka visokih moralnih kvaliteta i stručnosti za oblast na koju se odnosi ova Konvencija. Države članice među svojim državljanima biraju stručnjake koji će u radu Komiteta učestvovati u ličnom svojstvu. Pri izboru članova Komiteta vodiće se računa o ravnomjernoj geografskoj zastupljenosti, kao i o tome da budu izabrani i stručnjaci koji predstavljaju razne civilizacije i glavne pravne sisteme.

2. Članovi Komiteta biraju se tajnim glasanjem na osnovu spiska kandidata koje su imenovalе države članice. Svaka država članica može imenovati jednog svog državljanina.

3. Prvi izbori će se održati šest mjeseci od dana stupanja ove konvencije na snagu. Najmanje tri mjeseca prije datuma svakih izbora Generalni sekretar Ujedinjenih nacija uputiće poziv državama članicama da podnese predloge u roku od dva mjeseca. Generalni sekretar će pripremiti spisak svih na taj način imenovanih lica, po azbučnom redu, s nazivima država članica koje su ih menovale, i dostaviti ga državama članicama.

4. Izbori za članove Komiteta održaće se na sastanku država članica koji će zazvati Generalni sekretar Ujedinjenih nacija i koji će se održati u sjedištu Ujedinjenih nacija. Na tom sastanku, na kome kvorum sačinjavaju dvije trećina članica, biće izabrani oni kandidati koji dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova prisutnih predstavnika država članica koji glasaju.

5. Članovi Komiteta se biraju na četiro godine. Međutim, mandat devetorice članova koji budu izabrani na prvom glasanju ističe poslije dvije godine, odmah poslije prvih izbora predsjednika Komiteta će žrijebom izabrati imena ove devetorice članova.

6. Izbori za pet dodatnih članova Komiteta održaće se u skladu sa odredbama st.2,3. i 4. ovog člana, posle saopštenja od tridesetpetoj ratifikaciji ili pristupanju Konvenciji. Mandat dvojice dodatnih članova Komiteta koji budu izabrani tom prilikom ističe posle dvije godine. Ova dva člana bira predsjednik Komiteta žrijebom.

7. Za popunjavanje eventualnih praznih mjesta, država članica čijem je predstavniku prestala funkcija u svojstvu člana Komiteta imenuje drugo lice iz redova svojih državljana pod rezervom odobrenja Komiteta.

8. Članovi Komiteta će, uz saglasnost Generalne supštine, primati nagrade iz sred-

stava Ujedinjenih nacija, pod uslovima koje odredi Generalna skupština imajući u vidu značaj zadataka koje obavlja Komitet.

9. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija obezbjeđuje potrebno osoblje i uslove za efikasno vršenje funkcija Komiteta u okviru ove konvencije.

Član 18.

Države članice se obavezuju da Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija podnesu, radi razmatranja u Komitetu, izvještaj o zakonodavnim, sudskim upravnim ili drugim mjerama koje su usvojile radi primjene odredaba Konvencije, kao i napretku ostvarenom u tom periodu:

- (a) u roku od godinu dana poslije stupanja Konvencije na snagu u odnosnoj državi;
- (b) najmanje svake četvrte godine poslije toga i uvijek kad to Komitet zatraži.

2. U izvještajima se mogu navesti faktori i teškoće koje utiču na to do koje mjere se izvršavaju obaveze koje proističu iz ove konvencije.

Član 19.

1. Komitet usvaja poslovnik o radu.
2. Komitet bira svoje funkcionere za period od dvije godine.

Član 20.

1. Komitet se obično sastaje jednom godišnje u trajanju od najviše dvije nedjelje, radi razmatranja izvještaja podnijetih u skladu s članom 18 ove konvencije.

2. Sastanci Komiteta se obično održavaju u sjedištu ujedinjenih nacija ili na bilo kom drugom odgovarajućem mjestu koje odredi Komitet.

Član 21.

1. Komitet, preko Ekonomskog i Socijalnog savjeta, svake godine izvještava Generalnu skupštinu o svom radu i može davati predlog i opšte preporuke na osnovu razmotrenih izvještaja i informacija koje je primio od država članica. Takvi predlozi i opšte preporuke unose se u izvještaj Komiteta zajedno sa eventualnim primjedbama država članica.

2. Izvještaj Komiteta Generalni sekretar dostavlja Komisiji za položaj žena radi informisanja.

Član 22.

Specijalizovane agencije imaju pravo da prisustvuju sastancima prilikom razmatranja primjene onih odredaba ove konvencije koje spadaju u njihov djelokrug rada. Komitet će zatražiti da specijalizovane agencije podnesu izvještaje o primjeni odredaba Konvencije u oblastima koje spadaju u djelokrug njihovog rada.

Dio VI

Član 23.

Nijedna odredba ove konvencije ne smije uticati na bilo koje odredbe koje efikasnije

vode postizanju ravnopravnosti muškaraca i žena, a koje mogu biti sadržane:

- (a) zakonodavstvu države članice; ili
- (b) u bilo kojoj drugoj međunarodnoj konvenciji, ugovoru ili sporazumu koji je na snazi u odnosnoj državi članici.

Član 24.

Države članice se obavezuju da usvoje sve potrebne mjere na unutrašnjem planu radi potpunog ostvarenja prava priznatih u ovoj Konvenciji.

Član 25.

- (1) Ova Konvencija je otvorena za potpisivanje svim državama.
- (2) Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je određen za depozitara Konvencije.
- (3) Ova Konvencija podliježe ratifikaciji. Ratifikacioni instrument se deponuju kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.
- (4) Ova Konvencija je otvorena za pristupanje svim državama. Pristupanja se vrše deponovanjem instrumenata o pristupanju kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 26.

1. Zahtjev za reviziju Konvencije može podnijeti svaka država članica, u svako doba, putem saoštenja u pismenoj formi upućenog Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija.

2. Generalna skupština Ujedinjenih nacija odlučuje o eventualnim mjerama koje treba

preduzeti u vezi sa zahtjevom.

Član 27.

1. Ova Konvencija stupa na snagu 30 dana računajući od dana deponovanja kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija 20 instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku državu koja ratifikuje ovu konvenciju ili joj pristupi poslije deponovanja 20 instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju, Konvencija stupa na snagu 30 dana računajući od dana deponovanja njenog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

Član 28.

1. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija prima i dostavlja svim državama tekst rezervi koje države izjave prilikom ratifikacije ili pristupanja.

2. Rezerva koja nije spojiva s predmetom i ciljevima ove konvencije nije dozvoljena.

3. Rezerve se mogu povući u svako doba putem saopštenja upućenog Generalnom sekretaru ujedinjenih nacija, koji o tome obavještava sve države. Takvo saopštenje stupa na snagu počev od datuma prijema.

Član 29.

1. Svaki eventualni spor između dvije ili više država članica u pogledu dumačenja ili primjene ove konvencije koji se ne riješi putem pregovora podnosi se na arbitražu na zahtjev jedne od njih. Ako u roku od 6 mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva za arbitražu države članice

ne uspiju da se slože o organizaciji arbitraže, svaka strana se može obratiti Međunarodnom sudu pravde radi rješavanja spora zahtjevom koji se podnosi u skladu sa Statutom i Sudom.

2. Svaka država članica može prilikom potpisivanja ili ratifikovanja ove konvencije lili prilikom pristupanja Konvenciji izjaviti da se ne smatra obaveznom shodno stavu 1 ovog člana. Druge države članice neće biti obavezne shodno stavu 1 ovog člana u odnos una svaku državu članicu koja je izjavila takvu rezervu.

3. Svaka drža članica koja koje je izjavila rezervu u skladu sa stavom 2 ovog člana može u svako doba povući rezervu putem saopštenja Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija.

Član 30.

Ova Konvencija je sačinjena na arapskom, kineskom, engelskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku, pri čemu svi tekstovi jednako vjerodostoji i deponovaće se kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

U potvrdu čega su dolje potpisani propisno ovlašćeni u tu svrhu potpisali ovu konvenciju.

Izdavač

Kancelarija za ravnopravnost polova Vlade Republike Crne Gore
Rimski trg 46, Podgorica
tel/fax 081 482 391; e-mail: gender@mn.yu; web site: gender.vlada.cg.yu

Urednica

Nada Drobnjak

Dizajn i ilustracije

Slađana Bajić

Štampa

MASSTRADE, Cetinje

Tiraž

500 primjeraka

Štampano uz podršku Kancelarije UNDP u Podgorici

Regionalni projekat podržan od

Canadian International Development Agency